ผลการดำเนินงานคณะอนุกรรมการระบบบำบัด ฟื้นฟู ติดตามผู้ติดยาเสพติด

กษมา ประไชโย*
*พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ

บทสรุป

ตามที่ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 9 ธันวาคม 2564 ซึ่งเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ การที่กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกัน ปราบปราม และควบคุมยาเสพติด รวมถึงการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ได้กระจายอยู่ในกฎหมายหลายฉบับและการดำเนินการตามกฎหมายแต่ละฉบับเป็นหน้าที่และอำนาจของหลายองค์กร ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่มีความสอดคล้องกัน อีกทั้งบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดบางประการไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งกำหนดให้มีระบบคณะกรรมการที่ประกอบด้วยบุคลากรซึ่งมีความหลากหลายจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณากำหนดนโยบายในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปราม และควบคุมยาเสพติด รวมถึงการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพทางสังคมแก่ผู้ติดยาเสพติดให้เป็นไปด้วยความรอบคอบและมีประสิทธิภาพ โดยที่คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดมีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวข้องกับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ในการกำหนดนโยบาย มาตรการ แนวทางและการดำเนินการด้านการพัฒนางานวิชาการ มาตรฐาน และคุณภาพการบำบัดรักษาและฟื้นฟู ผู้ติดยาเสพติด ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่มอบหมาย

คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด จึงได้ออกคำสั่งคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ที่ 1 /๒๕๖๕ เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการภายใต้คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด เพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ภายใต้พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ประมวลกฎหมายยาเสพติด และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 111 (13) แห่งประมวลกฎหมายยาเสพติด จึงมีคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการทั้งสิ้น 6 คณะ ประกอบด้วย

1. คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์ และกำกับนิเทศติดตามการบำบัด และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

- ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ประธานอนุกรรมการ

มีหน้าที่จัดทำนโยบาย แผน และยุทธศาสตร์ควบคุม กำกับติดตามนโยบายและแผนงานด้านการบำบัดรักษายาเสพติด รวมถึงตรวจสอบ ประเมินผล เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา

2. คณะอนุกรรมการจัดตั้งและควบคุมคุณภาพมาตรฐาน ศูนย์คัดกรอง สถานพยาบาลยาเสพติด สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม

- อธิบดีกรมการแพทย์ ประธานอนุกรรมการ

มีหน้าที่พิจารณาคำขอจัดตั้ง การขอยกเลิกการเพิกถอน การรับรองคุณภาพ สถานพยาบาลยาเสพติด สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด รวมถึงตรวจสอบควบคุม ดูแลให้คำแนะนำ ศูนย์คัดกรอง สถานพยาบาลยาเสพติด สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม

3. คณะอนุกรรมการระบบบำบัด ฟื้นฟูติดตามผู้ติดยาเสพติด

- ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ประธานอนุกรรมการ

มีหน้าที่กำหนดแนวทาง ขับเคลื่อนนโยบาย แผน งบประมาณ จัดสรรทรัพยากร ดูแล ให้คำปรึกษา ส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วม ติดตาม ดูแล และช่วยเหลือบำบัดรักษา ผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ผ่านการบำบัดรักษา

4. คณะอนุกรรมการข้อมูลระบบบำบัดยาเสพติด

- ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ประธานอนุกรรมการ

มีหน้าที่กำหนดแนวทางและการดำเนินงานเงื่อนไขในการบันทึก และใช้ข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ กลไก โครงสร้าง ระบบการดำเนินงาน และฐานข้อมูล

5. คณะอนุกรรมการพัฒนาบุคลากร วิจัย และนวัตกรรม

- รองปลัดกระทรวงสาธารณสุขที่ได้รับมอบหมาย ประธานอนุกรรมการ

มีหน้าที่กำหนดแนวทาง วางแผน พัฒนาศักยภาพบุคลากร พัฒนาวิชาการ วิจัย นวัตกรรม จัดทำข้อมูลเชิงวิชาการ ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ ตามหลักวิชาการด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

6. คณะอนุกรรมการประสานนโยบายและอำนวยการศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม

- ปลัดกระทรวงมหาดไทย ประธานอนุกรรมการ

มีหน้าที่จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย มาตรการ วางแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม ให้หน่วยงานของรัฐ สนับสนุน ช่วยเหลือสงเคราะห์ รวมถึงติดตามการดำเนินงาน รวบรวมและวิเคราะห์สภาพปัญหา อุปสรรค ตลอดจนแก้ไขปัญหาการบริหารงานของศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม

โดยคณะอนุกรรมการระบบบำบัด ฟื้นฟู ติดตามผู้ติดยาเสพติด เป็นคณะอนุกรรมการหลักในการกำหนดแนวทางและการดำเนินงานด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด รวมถึงการขับเคลื่อนนโยบาย แผนงบประมาณ และการปฏิบัติงานด้านการช่วยเหลือ และติดตามผู้ติดยาเสพติด หน้าที่และอำนาจ คณะอนุกรรมการระบบบำบัด ฟื้นฟู ติดตามผู้ติดยาเสพติด

หน้าที่และอำนาจ คณะอนุกรรมการระบบบำบัด ฟื้นฟู ติดตามผู้ติดยาเสพติด ตามคำสั่งคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด มีดังนี้

(๑) กำหนดแนวทางและการดำเนินงานด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

(๒) ขับเคลื่อนนโยบาย แผน งบประมาณ และการปฏิบัติงานด้านการช่วยเหลือ และติดตามผู้ผ่านการบำบัดรักษา

(๓) จัดสรรทรัพยากรด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและการติดตามผู้ติดยาเสพติดให้เหมาะสม

(๔) ประยุกต์ ทดลอง วิจัย ศึกษา ขยายผลองค์ความรู้ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เข้าสู่ระบบบำบัดฟื้นฟูติดตามผู้ติดยาเสพติด ให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพสูงสุด

(๕) ดูแล ให้คำปรึกษา แนะนำหน่วยงานในพื้นที่ในการดูแลบำบัดฟื้นฟูติดตามผู้ติดยาเสพติด

(๖) ส่งเสริมให้ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม ดูแล และช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ผ่านการบำบัดรักษา

(๗) ส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วม ติดตาม ดูแล และช่วยเหลือบำบัดรักษา ผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ผ่านการบำบัดรักษา

(๘) ประสานงานกับคณะอนุกรรมการอื่นในประเด็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนให้ข้อคิดเห็นและดำเนินการควบคู่กันไป

(๙) แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะอนุกรรมการมอบหมาย หรือเชิญบุคคลในหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่และอำนาจโดยตรงเกี่ยวกับเรื่องที่จะพิจารณาหรือผู้ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์ที่เกี่ยวกับเรื่องที่จะพิจารณา ให้เข้าร่วมประชุมด้วยก็ได้

(๑๐) ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดมอบหมาย

ทั้งนี้คณะอนุกรรมการระบบบำบัด ฟื้นฟูติดตามผู้ติดยาเสพติด มีการประชุมทั้งสิ้น 4 ครั้งตั้งแต่เดือน เมษายน 2565 – มกราคม 2566 โดยมีวาระตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบวาระการประชุมคณะอนุกรรมการระบบบำบัด ฟื้นฟู ติดตามผู้ติดยาเสพติด

การประชุม	ครั้งที่ 1 29/4/2565	ครั้งที่ 2 20/9/2565	ครั้งที่ 3 4/11/2565	ครั้งที่ 4 11/1/2566
ประธานแจ้งที่ประชุมทราบ	- คำสั่งคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ที่ 1/2565			
เรื่องเพื่อทราบ	- แนวทางการดำเนินงานการปฏิบัติงานด้านยาเสพติดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด -ผลการดำเนินงานด้านการบำบัดรักษา ปีงบประมาณ 2565	- รายงานผลการดำเนินงานโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพทีมผู้ปฏิบัติงานในศูนย์คัดกรอง (ครู ก.) และการอบรมเผยแพร่ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพทีมผู้ปฏิบัติงานในศูนย์คัดกรอง (ครู ข.) - รายงานผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและบุคลากร ผู้บำบัดรักษาในสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด - แนวทางการส่งต่อผู้ป่วยยาเสพติดจากศาลและสำนักงานคุมประพฤติจังหวัด -การเพิ่มกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นอนุกรรมการในคณะอนุกรรมการระบบบำบัดฟื้นฟูติดตามผู้ติดยาเสพติด	-โครงการพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงานในสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด รุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2-3	-คำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานบูรณาการ คัดกรอง บำบัดรักษา ฟื้นฟูสมรรถภาพและฟื้นฟูสภาพทางสังคมระดับจังหวัด/กทม. - แนวทางขับเคลื่อนการดำเนินงาน CBTx กับการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมในชุมชน -รายงานผลการดำเนินงานตามข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรีในการเปิดปฏิบัติการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด ตามนโยบายรัฐบาล ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566 ระยะเร่งด่วน 3 เดือน -ผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงานในสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 -ความคืบหน้าการขึ้นทะเบียน SM และ CM หลักสูตรและแผนการจัดอบรมพัฒนาศักยภาพ SM และ CM -แผนการดำเนินการโครงการ Drug Forum นานาชาติ -ผลการดำเนินงานด้านการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดตามเป้าหมาย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566

การประชุม	ครั้งที่ 1 29/4/2565	ครั้งที่ 2 20/9/2565	ครั้งที่ 3 4/11/2565	ครั้งที่ 4 11/1/2566
เรื่องเพื่อพิจารณา	-การดำเนินงานในศูนย์คัดกรอง สถานพยาบาล สถานฟื้นฟูสมรรถภาพ ศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม –การดำเนินการด้านระบบข้อมูล -(ร่าง) คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาส่งตัวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด	- (ร่าง) คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาส่งตัวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดระดับภาค -การกำหนดบทบาทหน้าที่ System manager (SM) Case manager (CM) ระดับจังหวัด และแผนการดำเนินงานของ SM CM	- (ร่าง) คณะทำงานบูรณาการ คัดกรอง บำบัดรักษา ฟื้นฟูสมรรถภาพ และฟื้นฟูสภาพทางสังคมระดับจังหวัด - การกำหนดบทบาทหน้าที่ SM CM ระดับจังหวัดและบทบาทหน้าที่ และแผนการดำเนินงาน ของ SM CM -การจัดการบริหารโควตาผู้ป่วยยาเสพติดแบบฟื้นฟูระยะยาวในภาพเขตสุขภาพ	-การดำเนินการของสถานพยาบาลในสังกัดของกรมการแพทย์และกรมสุขภาพจิตเพื่อการบูรณาการการส่งต่อผู้ป่วย - แนวทางการดูแลผู้ป่วยจิตเวชยาเสพติดที่มีความเสี่ยงสูงต่อการก่อความรุนแรง (SMI-V) - Home Ward ผู้ป่วยยาเสพติด
อื่นๆ		-ศูนย์คัดกรอง สถานพยาบาล สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม ที่ขอขึ้นทะเบียน	-กำหนดการประชุมขับเคลื่อนนโยบายด้านการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด	

จากตารางที่ 1 คณะอนุกรรมการระบบบำบัด ฟื้นฟูติดตามผู้ติดยาเสพติด ได้ทำหน้าที่และใช้อำนาจสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. การกำหนดแนวทางและการดำเนินงานด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

1.1 ศูนย์คัดกรอง

- กำหนดแนวทางการส่งต่อผู้ป่วยยาเสพติดตามประมวล กฎหมายยาเสพติด มาตรา 114 ไปยังศูนย์คัดกรอง

- ชี้แจงแนวทางการดำเนินงานแก่ผู้ปฏิบัติงานและเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด (สลบ.) ได้จัดโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพทีมผู้ปฏิบัติงานในศูนย์คัดกรอง (ครู ก.) และการอบรมเผยแพร่ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพทีมผู้ปฏิบัติงานในศูนย์คัดกรอง (ครู ข.)

- หารือแนวทางการส่งต่อระหว่างหน่วยงานในระดับจังหวัด เพื่อพิจารณาแนวทางการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ในศูนย์คัดกรองนอกเวลาราชการ

1.2 สถานพยาบาล

- กำหนดแนวทางการส่งต่อผู้ป่วยยาเสพติดจากศาลและสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดไปยังสถานพยาบาล

1.3 สถานฟื้นฟูสมรรถภาพ

- กำหนดหลักสูตร และรูปแบบการบำบัดรักษา ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยยาเสพติด ตามประมวลกฎหมาย พ.ศ. 2564

1.4 ศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม

- ให้กระทรวงมหาดไทยโดยศูนย์ประสานงานระดับอำเภอ เตรียมความพร้อมในการรองรับผู้ป่วยยาเสพติด ระหว่างที่ศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียน

2. ขับเคลื่อนนโยบาย แผน งบประมาณ และการปฏิบัติงานด้านการช่วยเหลือ และติดตาม ผู้ผ่านการบำบัดรักษา

- พิจารณาคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาส่งตัวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดระดับภาค/กรุงเทพมหานคร

- พิจารณาคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานบูรณาการ คัดกรอง บำบัดรักษา ฟื้นฟูสมรรถภาพ และฟื้นฟูสภาพทางสังคมระดับจังหวัด/กรุงเทพมหานคร โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด/ผู้ว่ากรุงเทพมหานคร เป็นประธาน

- มอบให้สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด (สลบ.)จัดทำคำของบประมาณการดูแลผู้ป่วยยาเสพติดที่ส่งจากศาลตาม ม.168/ ม. 56 ให้หน่วยบริการ

- กำหนดบทบาทหน้าที่ System manager (SM) Case manager (CM) ระดับจังหวัดและแผนการดำเนินงานของ SM CM เพื่อติดตาม กำกับ และช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ผ่านการบำบัดรักษาให้มีการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ โดยติดตาม กำกับ ควบคุม ประสิทธิภาพในการบำบัด (เป้าหมายการบำบัดและ/ Retention rate / quality of life) รวมถึงการดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยจิตเวชเรื้อรังกลุ่มเสี่ยงที่มีความเสี่ยงสูงต่อการก่อความรุนแรง (SMI-V) ให้ได้รับการบำบัดรักษา ตามความเหมาะสมและได้รับการติดตามช่วยเหลือ

3. จัดสรรทรัพยากรด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและการติดตามผู้ติดยาเสพติดให้เหมาะสม

- จัดสรรงบประมาณสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยยาเสพติดเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดแบบ Residential care จำนวน 5,000 ราย

- จัดสรรโควตาผู้เข้าบำบัดในสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดระยะยาว ให้แก่กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ กองบัญชาการกองทัพไทย และกรมการปกครอง

- พิจารณาแนวทางการดำเนินการของสถานพยาบาลในสังกัดของกรมการแพทย์และกรมสุขภาพจิต เพื่อการบูรณาการการส่งต่อผู้ป่วย ให้มีประสิทธิภาพและไร้รอยต่อ

4. ประยุกต์ ทดลอง วิจัย ศึกษา ขยายผลองค์ความรู้ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เข้าสู่ระบบบำบัดฟื้นฟูติดตามผู้ติดยาเสพติด ให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพสูงสุด

-แผนการดำเนินการโครงการ Drug Forum นานาชาติ ร่วมกับ UNODC

5. ส่งเสริมให้ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม ดูแล และช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ผ่านการบำบัดรักษา

- ส่งเสริมแนวทางขับเคลื่อนการดำเนินงาน CBTx กับการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมในชุมชนของกรมการแพทย์ เพื่อออกเป็นประกาศคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจัดตั้งและรับรองคุณภาพศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม กรณีชุมชนมีส่วนร่วม

- กำหนดแนวทางการดูแลผู้ป่วยจิตเวชยาเสพติดที่มีความเสี่ยงสูงต่อการก่อความรุนแรง (SMI-V) โดยส่งเสริมให้ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม ดูแล และช่วยเหลือ

- พิจารณาแนวทางการดูแลผู้ป่วยยาเสพติดแบบ Home Ward

ผลการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการระบบบำบัดฟื้นฟู ติดตามผู้ติดยาเสพติด

1. การแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะอนุกรรมการมอบหมาย

คณะอนุกรรมการระบบบำบัด ฟื้นฟู ติดตามผู้ติดยาเสพติด ได้มีคำสั่งที่ 2/2565 ลงวันที่ 29 ธันวาคม 2565 เรื่องแต่งตั้งคณะทำงานบูรณาการ คัดกรอง บำบัดรักษา ฟื้นฟูสมรรถภาพ และฟื้นฟูสภาพทางสังคมระดับจังหวัด และคำสั่งที่ 3/2565 ลงวันที่ 29 ธันวาคม 2565 เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานบูรณาการคัดกรอง บำบัดรักษา ฟื้นฟูสมรรถภาพ และฟื้นฟูสภาพทางสังคมกรุงเทพมหานคร โดยมีหน้าที่และอำนาจในการขับเคลื่อนแนวทางและการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพ ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในพื้นที่ตลอดจนกำกับ ติดตาม ดูแล ให้คำปรึกษาและแนะนำหน่วยงานในพื้นที่ในการให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ผ่านการบำบัดรักษา วางแนวทางการดำเนินการของหน่วยงานในจังหวัด ในการช่วยเหลือเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การศึกษา เงินทุนสงเคราะห์ และการให้การสงเคราะห์อื่น ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพแก่ผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ผ่านการบำบัดรักษา สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจ้างงานหรือการประกอบ

อาชีพแก่ผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ผ่านการบำบัดรักษา ดำเนินการตามนโยบายเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม ดูแลและช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ผ่านการบำบัดรักษาและปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะอนุกรรมการระบบบำบัด ฟื้นฟู ติดตามผู้ติดยาเสพติดมอบหมาย

2. การกำหนดแนวทางและการดำเนินงานด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

กองบริหารการสาธารณสุข (กบรส.) ได้จัดทำแนวทางการดำเนินงานบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด โดยมีองค์ประกอบดังนี้ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 การดำเนินงานการรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาตามประมวลกฎหมาย การจัดตั้งการดำเนินงานสู่ขั้นตอนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพในการพยาบาลยาเสพติด การรับส่งต่อจากศาลการประสานงานส่งต่อไปยังสถานฟื้นฟูสมรรถภาพภาคีเครือข่ายและการประสานงานส่งต่อไปศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม บทที่ 3 การบำบัดฟื้นฟูโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน (CBTx) และการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด (Ham Reduction) บทที่ 4 แนวทางการจัดตั้งหอผู้ป่วยในจิตเวชและยาเสพติดในโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไปสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข บทที่ 5 การดำเนินงานระบบข้อมูลการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของประเทศ (บสต.)และแนวทางการจัดสรรและใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานภูมิภาค สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและภาคีเครือข่ายนำไปใช้ในการปฏิบัติ เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

3. การพัฒนาศักยภาพทีมผู้ปฏิบัติงานในศูนย์คัดกรอง (ครู ก.) และการอบรมเผยแพร่ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพทีมผู้ปฏิบัติงานในศูนย์คัดกรอง (ครู ข.)

สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด (สลบ.) ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการชี้แจงแนวทางการดำเนินงานแก่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์คัดกรอง (ครู ก.) จำนวน 415 คน และการอบรมเผยแพร่ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพทีมผู้ปฏิบัติงานในศูนย์คัดกรอง (ครู ข.) จำนวน 48,790 คน ครอบคลุมทั้ง 77 จังหวัด

4. การพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด (สลบ.) ได้จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ ในการบำบัดพฤติกรรมการเสพยาเสพติดและการฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจผู้ติดยาเสพติด ในสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ระหว่างกระทรวงกลาโหม กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และกระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2565 ณ โรงแรมเซ็นทรา บาย เซ็นทารา ศูนย์ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ แจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร พร้อมทั้งจัดประชุมพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและ ผู้ปฏิบัติงานในสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จำนวน 61 แห่ง ประกอบด้วยกองทัพบก 33 แห่ง กองทัพเรือ 2 แห่ง กองทัพอากาศ 13 แห่ง กองบัญชาการกองทัพไทย 3 แห่ง และกรมการปกครอง 10 แห่ง โดยเป็นผู้บริหารจำนวน 139 คน และผู้ปฏิบัติงานในสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด 3 รุ่น จำนวนทั้งสิ้น 720 คน

5. การขึ้นทะเบียน System manager (SM) / Case manager(CM) หลักสูตรและแผนการจัดอบรมพัฒนาศักยภาพ SM และ CM

สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด (สลบ.) ได้ขึ้นทะเบียน

- System manager (SM) ระดับเขต จำนวน 15 คน ระดับจังหวัด จำนวน 101 คน
- Case manager (CM) ระดับจังหวัด จำนวน 126 คน ระดับอำเภอ จำนวน 1,465 คน และอยู่ระหว่างการจัดทำหลักสูตร System manager (SM) อบรม On site 2 วัน และหลักสูตร Case manager(CM) Online + On site 2 วัน ร่วมกันระหว่างกรมสุขภาพจิต กรมการแพทย์ สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด (สลบ.) และกองบริหารการสาธารณสุข (กบรส.)

6. กำหนดแนวทางการดูแลผู้ป่วยจิตเวชยาเสพติด ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการก่อความรุนแรง (SMI-V)

สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด (สลบ.) กรมสุขภาพจิต

และกรมการแพทย์ ได้นำแนวทางการดูแลผู้ป่วยจิตเวชยาเสพติดที่มีความเสี่ยงสูงต่อการก่อความรุนแรง (SMI-V) จากมติที่ประชุมคณะอนุกรรมการระบบบำบัด ฟื้นฟู ติดตามผู้ติดยาเสพติด ไปจัดทำโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบด้านการดูแลผู้ป่วยจิตเวชยาเสพติดที่มีความเสี่ยงสูงต่อการก่อความรุนแรง (SMI-V) ดำเนินการในกลุ่มเป้าหมายพื้นที่ 30 จังหวัดนำร่อง เพื่อขับเคลื่อนต้นแบบการบูรณาการด้านการดูแลผู้ป่วยจิตเวชยาเสพติดที่มีความเสี่ยงสูงต่อการก่อความรุนแรง (SMI-V) และพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยจิตเวชยาเสพติดที่มีความเสี่ยงสูงต่อการก่อความรุนแรง (SMI-V) ให้ครอบคลุมทุกจังหวัด เพื่อผู้ป่วยได้รับการรักษาที่เหมาะสม อัตราการกลับมาเสพซ้ำลดลง และไม่ก่อความรุนแรงจนเกิดผลกระทบอย่างหนักต่อครอบครัว ชุมชน และสังคม

วิจารณ์

คณะอนุกรรมการระบบบำบัด ฟื้นฟู ติดตามผู้ติดยาเสพติดมีหน้าที่และอำนาจ ตามคำสั่งคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ที่ ๑ / ๒๕๖๕ มีการประชุมตั้งแต่เดือน เมษายน 2565 – มกราคม 2566 ทั้งสิ้น 4 ครั้ง วาระการประชุมจะเกี่ยวเนื่องกับการกำหนดแนวทางและการดำเนินงานด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด การขับเคลื่อนนโยบาย แผน งบประมาณ และการปฏิบัติงานด้านการช่วยเหลือและติดตามผู้ติดยาเสพติด รวมถึง ขยายผล องค์ความรู้ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเข้าสู่ระบบบำบัดฟื้นฟูติดตามผู้ติดยาเสพติด ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงสุด และส่งเสริมให้ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม ดูแล และช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ผ่านการบำบัดรักษา นอกจากนั้นยังจัดสรรทรัพยากรด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแก่สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยยาเสพติดเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดแบบ Residential care ผลการดำเนินงานก่อให้เกิดแนวทางการดำเนินงานบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด แนวทางการส่งต่อผู้ป่วยยาเสพติดจากศาลและสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดไปยังสถานพยาบาลและแนวทางการดูแลผู้ป่วยจิตเวชยาเสพติด ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการก่อความรุนแรง (SMI-V) ซึ่งสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 ฉบับที่ 13 การส่งเสริมให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี โดยมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในศูนย์คัดกรอง จำนวน 49,205 คน และสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยยาเสพติด จำนวน 859 คน เพื่อรับทราบและดำเนินงานด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพสูงสุด ในขณะที่บุคลากรในสถานพยาบาลยาเสพติด ซึ่งเป็นบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขยังไม่มีการกำหนดแผนการพัฒนาศักยภาพให้เชื่อมโยงกับหน่วยบริการอื่นตามประมวลกฎหมาย

การขับเคลื่อนนโยบาย แผน สู่การปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ คณะอนุกรรมการระบบบำบัด ฟื้นฟู ติดตามผู้ติดยาเสพติด มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานบูรณาการคัดกรอง บำบัดรักษา ฟื้นฟูสมรรถภาพ และฟื้นฟูสภาพทางสังคมระดับจังหวัด และคณะทำงานบูรณาการ คัดกรอง บำบัดรักษา ฟื้นฟูสมรรถภาพ และฟื้นฟูสภาพทางสังคมกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีหน้าที่และอำนาจคล้ายคลึงกับอำนาจของคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 มาตรา 111 แต่เป็นการดำเนินการในพื้นที่จังหวัดเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งคณะอนุกรรมการระบบบำบัด ฟื้นฟู ติดตามผู้ติดยาเสพติดได้มีการขึ้นทะเบียน System manager (SM) / Case manager (CM) และกำหนดหลักสูตรและแผนการจัดอบรมพัฒนาศักยภาพ System manager (SM) / Case manager(CM) ให้ครอบคลุมทุกจังหวัด เพื่อเป็นกลไกให้กับคณะทำงานบูรณาการ คัดกรอง บำบัดรักษา ฟื้นฟูสมรรถภาพ และฟื้นฟูสภาพทางสังคมระดับจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ในการขับเคลื่อนการดูแลผู้ป่วยยาเสพติดแบบองค์รวม ทั้งด้านการบริหารจัดการการบำบัดรักษา และการพัฒนาคุณภาพชีวิต ครอบคลุมทั้งมิติสุขภาพ มิติสังคม และมิติเศรษฐกิจ ในการให้ผู้ติดยาเสพติดที่ผ่านการบำบัดรักษา ไม่ก่อความเดือดร้อนให้กับครอบครัวและชุมชน เป็นพลังสังคมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ซึ่งคณะอนุกรรมการระบบบำบัด ฟื้นฟู ติดตามผู้ติดยาเสพติด ยังมีหน้าที่และอำนาจในการดูแลให้คำปรึกษา แนะนำหน่วยงานในพื้นที่ในการดูแลบำบัดฟื้นฟูติดตามผู้ติดยาเสพติดอีกทางหนึ่ง ในขณะ

ที่การทำงานในระดับจังหวัดจะมีคณะทำงานอีกคณะหนึ่งที่เรียกว่า คณะทำงานจัดตั้งสถานพยาบาลยาเสพติดและสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด รับรองคุณภาพการดำเนินงานศูนย์คัดกรอง และศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมระดับจังหวัด ภายใต้คำสั่งคณะอนุกรรมการจัดตั้งและควบคุมคุณภาพมาตรฐานศูนย์คัดกรอง สถานพยาบาลยาเสพติด สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม ที่ 3/2565 มีหน้าที่และอำนาจพิจารณาคำขอจัดตั้ง การขอยกเลิกสถานพยาบาลยาเสพติดและสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และรับรองคุณภาพศูนย์คัดกรอง และศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมในจังหวัด ซึ่งจะทำงานหนุนเสริมคณะทำงานบูรณาการ คัดกรอง บำบัดรักษา ฟื้นฟูสมรรถภาพ และฟื้นฟูสภาพทางสังคมระดับจังหวัด

สำหรับหน้าที่และอำนาจคณะอนุกรรมการระบบบำบัด ฟื้นฟู ติดตามผู้ติดยาเสพติด ส่วนที่ยังไม่ปรากฏในวาระการประชุมจะเป็นเรื่องของการส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วม ติดตาม ดูแล และช่วยเหลือบำบัดรักษา ผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ผ่านการบำบัดรักษา ซึ่งจะมีเพียงแต่ภาคีเครือข่ายศูนย์คัดกรองสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยยาเสพติดเท่านั้น ยังขาดความเชื่อมโยงกับศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม ที่ทางกระทรวงมหาดไทยและกรุงเทพมหานครจัดตั้ง มีเพียงมติให้ให้กระทรวงมหาดไทยโดยศูนย์ประสานงานระดับอำเภอ เตรียมความพร้อมในการรองรับผู้ป่วยยาเสพติด ระหว่างที่ศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียน ซึ่งศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมที่ขึ้นทะเบียนจะเป็นสถานที่ทำการฟื้นฟูสภาพทางสังคมแก่ผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ผ่านการบำบัดรักษา เป็นหน่วยงานที่คอยติดตาม ดูแล ให้คำปรึกษา แนะนำ ให้ความช่วยเหลือ และสงเคราะห์แก่ผู้เข้ารับการบำบัดรักษา เพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาได้รับการฟื้นฟูสภาพทางสังคม โดยได้รับบริการด้านสวัสดิการสังคม การสังคมสงเคราะห์ที่จำเป็นและเหมาะสม รวมทั้งช่วยเหลือสนับสนุนให้มีที่อยู่อาศัยเป็นการชั่วคราว เพื่อให้บุคคลดังกล่าวสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ โดยไม่กลับมากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอีก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ระบบข้อมูลการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาของประเทศ (บสต.) จำเป็นต้องมีความเชื่อมโยงตั้งแต่การคัดกรอง การบำบัดรักษา การดูแลผู้ป่วยจิตเวชยาเสพติดที่มีความเสี่ยงสูงต่อการก่อความรุนแรง (SMI-V) การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการฟื้นฟูสภาพทางสังคม

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1. ควรส่งเสริม สนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคม ขึ้นทะเบียนสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม

2. สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ควรเพิ่มกลไกการเชื่อมโยงระหว่างการบำบัดรักษาและการฟื้นฟูสภาพทางสังคม

3. งบประมาณในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ควรขอสนับสนุนจากกองทุน ปปส. เพิ่มเติม

4. การพัฒนาศักยภาพ case manager ควรดำเนินการต่อเนื่อง และมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

5. บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรบูรณาการ การทำงานระหว่าง ศูนย์คัดกรอง และศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมที่ขึ้นทะเบียนในพื้นที่ให้มีบทบาทร่วมกันในการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดโดยชุมชนเป็นฐาน หรือ Community based treatment (CBTx)